

Računanje rokova u pravnim i poslovnim odnosima

Gordana Muraja*

Veliki dio odnosa uspostavljenih na temelju zakona, pojedinačnih akata nadležnih tijela ili privatnih akata traje odnosa i/ili ostvarivanje prava vezuje za rok. Stoga je računanje roka nerijetko vrlo važno za ostvarivanje ili gubitak prava u različitim pravnim odnosima. Pritom je ključno pitanje kada rok počinje i kada istječe.

1. Definiranje roka

Rok je određeno vremensko razdoblje uz koje pravo vezuje nastupanje (određene) posljedice. U materijalnom smislu rok je vrijeme koje je potrebno radi ostvarivanja ili gubitka nekog prava. U procesnom smislu rok je vrijeme u kojem određenu procesnu radnju treba poduzeti, odnosno u kojem se određena radnja ne smije poduzeti.

Osim podjele na procesne i materijalne, pravna teorija razvrstava rokove po različitim mjerilima. Ta ko ona razlikuje zakonske od sudskih, produžive od neproduživih, subjektivne od objektivnih, prekluzivne¹ od instruktivnih², suspenzivne³ od paricijskih⁴ itd. No, u koju god kategoriju rok bio svrstan, svim je rokovima zajedničko da treba znati pravila prema kojima će se točno utvrditi kad je tijek roka započeo, odnosno kad je rok istekao.

2. Materijalno pravni / građanski i procesni rokovi

Možda bi se moglo reći da je osnovna podjela rokova na materijalno-pravne i procesne. Materijalno-pravni / građansko-pravni rokovi su oni kojima se određuje razdoblje za ostvarivanje ovlaštenja ili izvršenje dužnosti koji proizlaze iz odredaba građanskog prava. Procesno-pravni (rokovi) su oni kojima se određuje razdoblje za ostvarivanje ovlaštenja ili izvršenja dužnosti koji proistječu iz odredaba parničnog prava⁵. Materijalno-pravne i procesno-pravne rokove utvrđuju propisi, ali i ugovorne strane mogu iskazivanjem volje utvrditi rokove, ali samo one za koje propisima nije utvrđeno da ih nije moguće mijenjati raspolaganjem stranaka.

Pravila o računanju rokova u građansko-pravnim odnosima uređena su Zakonom o obveznim odnosima (NN, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22 i 156/22., dalje: ZOO), općim propisom obveznog prava koji postavlja načela svih obveznih odnosa i čiju je primjenu u nekim pitanjima moguće ugovorom isključiti. No odredbe o načinu računanja rokova svakako nisu u skupini odredbi koje bi stranke mogle

ugovoriti drugačije, i primjenjuju se na sve ugovorne i vanugovorne obvezno-pravne odnose.

Pravila za računanje rokova utvrđuje i nekoliko procesnih propisa. Primjerice, utvrđuju ih Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 148/11. pročišćeni tekst, 25/13., 89/14., 70/19 i 80/22., dalje u tekstu: ZPP), Zakon o općem upravnom postupku (NN, br. 47/09. i 110/21, dalje u tekstu: ZOUP) i Zakon o upravnim sporovima (NN, br. 20/10, 143/12, 152/14, 94/16, 29/17. i 110/21, dalje u tekstu: ZUS), da se spomenu samo najvažniji procesni propisi.

3. Početak roka

Bez obzira kojeg je rok trajanja, kod svakog je roka ključno pitanje njegova početka i završetka.

ZOO u članku 300. stavku 1. propisuje da rok određen u danima počinje teći prvog dana *poslije događaja od kojega se rok računa*, a završava se istekom posljednjeg dana roka.

ZPP u članku 112., stavku 1. utvrđuje da se u rok određen na dane ne uračunava dan kad je dostava ili saopćenje obavljeno odnosno dan u koji pada događaj otkad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi idući dan.

ZOUP u stavku 2. članka 80. ovu istu materiju uređuje tako da utvrđuje da se u rok određen na dane ne uračunava dan kad je dostavljeno pismo od kojeg počinje teći rok odnosno dan u koji pada događaj od kojega se računa trajanje roka, već se početak roka računa od prvoga sljedećeg dana.

ZUS člankom 51. 2. kod roka određenog na dane kao početak roka uzima dan kada je dostava izvršena odnosno dan u koji pada događaj od kojega se računa trajanje roka i određuje da se on ne uračunava se u rok, već se početak roka računa od sljedećeg dana.

Dakle, različiti su se propisi na različit način izrazili o tome koje je polazno ishodište za računanje roka. Prema ZOO-u to je *događaj od kojeg se rok računa*, prema ZPP-u *dan kad je dostava ili saopćenje obavljeno / dan u koji pada događaj od kojeg se rok računa*; prema ZOUP-u *dan kad je dostavljeno pismo od kojeg počinje teći rok / dan u koji pada događaj od kojega se računa trajanje roka*, a prema ZUS-u *dan kada je dostava izvršena odnosno dan u koji pada događaj od kojega se računa trajanje roka*.

Vidljivo je da svi propisi vezuju početak roka uz *dan u koji pada događaj od kojeg se računa trajanje roka*. U određenju

* Mag. iur. Gordana Muraja, odvjetnik, Odvjetnički ured MURAJA, odvjetnik.muraja.com

¹ čije propuštanje dovodi do gubitka određenog prava

² čije propuštanje ne dovodi do štetnih posljedica pa se radnja može i naknadno poduzeti

³ prije čijeg se isteka pojedina radnja ne može poduzeti

⁴ dok paricijski rok ne protekne nije moguće provesti prisilno ostvarenje činidbe, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=46694>

⁵ Dr. Siniša Triva, Građansko parnično procesno pravo, V. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 1983.

je najopćenitiji ZOO koji se upravo na tom dijelu i zaustavlja, što je i za očekivati jer su obvezni odnosi mnogobrojni i nema ni potrebe dalje precizirati kakva bi narav događaja od kojeg se rok računa mogla biti. U sva tri propisa nalazi se ista suština, a to je da se rok računa od dana u koji pada događaj od kojeg se računa trajanje roka.

Pravilo o početku roka je, dakle, pravni standard prisutan u pravnom prometu koje se primjenjuje na različite načine i u različitim odnosima, no propisi u suštini na jednak način uređuju početak roka.

4. Rokovi određeni u tjednima, mjesecima ili godinama

Dva procesna propisa (ZPP u članku 112., a ZOUP u članku 80.) utvrđuju zakonsko pravilo da se rokovi određuju na dane, mjesece i godine. ZOO ne postavlja zakonsko utvrđenje, ali samo ZOO poznaje određivanje rokova u tjednima. Tako u stavku 2. članka 300. propisuje da rok određen u tjednima, mjesecima ili godinama završava onoga dana koji se po imenu i broju podudara s danom nastanka događaja od kojega rok počinje teći, a ako takva dana nema u posljednjem mjesecu, kraj roka pada na posljednji dan toga mjeseca.

ZPP, ZOUP, a ni ZUS ne poznaju rokove u tjednima, a ZUS nema uopće odredbi koje bi se odnosile na računanje rokova određenih u mjesecima ili godinama.

ZPP, u članku 112. stavku 3., utvrđuje da rokovi određeni na mjesec odnosno na godine završavaju protekom onog dana posljednjeg mjeseca odnosno godine koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok završava posljednjeg dana tog mjeseca.

ZOUP u članku 80. stavku 3 utvrđuje da rok određen na mjesec, odnosno na godine istječe onog dana, mjeseca ili godine koji po svom broju odgovara danu kad je pismeno dostavljeno, odnosno danu u koji pada događaj od kojega se računa trajanje roka. Ako toga dana nema u mjesecu u kojem rok istječe, rok istječe posljednjeg dana toga mjeseca.

Tu treba uočiti da ZOO i ZOUP za rokove određene u mjesecima određuju da rok istječu onog dana mjeseca koji po svom broju odgovara danu u koji pada događaj od kojeg se računa trajanje roka. Dakle, to nije prvi idući dan, nego dan od kojeg se rok računa.

To je uređenje različito od uređenja članka 112., stavka 1. ZPP-a koji početak roka određenog u mjesecima vezuje za dan kad je rok otpočeo, a kao što slijedi iz odredbe članka 112., stavka 1., ZPP za početak roka uzima prvi idući dan od dana u koji pada događaj od kojeg se računa trajanje roka.

5. Utjecaj nedjelja, blagdana i neradnih dana

Procesni propisi iz grane upravnog prava (ZOUP u članku 80., a ZUS u članku 81. stavku 1.) sadrže i utvrđenje da nedjelje, blagdani i neradni dani ne utječu na početak i na tijek roka. Ostali propisi ovu temu ne spominju, no to je najviše zato što takvo tumačenje slijedi i iz odredbi o određivanju rokova u mjesecima i godinama. U svakom slučaju i kod računanja roka u mjesecima dolazi do toga da nedjelje, blagdani i neradni dani ne utječu na početak, a niti na tijek roka.

Ono što treba razlikovati kod tumačenja ove odredbe je da se ona odnosi samo na početak i tijek, a da za završetak roka vrijede posebna pravila.

6. Kad zadnji dan roka pada u dan koji se ne radi

Produljenje roka na naredni dan i utvrđivanje je li pojedini podnesak predan u roku, odnosno je li pojedina radnja izvršena u roku, česta je tema sudskih sporova. Sudovi su se u više sporova izjašnjavali o tome što se događa kad zadnji dan roka pada u dan u koji se ne radi.

ZOO u stavku u stavku 3. članka 300. propisuje da ako posljednji dan roka pada u dan kad je zakonom određeno da se ne radi, kao *posljednji dan roka računa se sljedeći radni dan*.

ZPP u članku 112. stavku 3. utvrđuje da ako posljednji dan roka pada na državni blagdan, ili u nedjelju ili u koji drugi dan kad sud ne radi, *rok istječe protekom prvoga idućeg radnog dana*.

ZOUP u članku 81. stavku 2. propisuje da kad zadnji dan roka pada u nedjelju, na blagdan ili u drugi dan kad javnopravno tijelo ne radi, *rok istječe prvoga sljedećega radnog dana*

ZUS u članku 51. stavku 3. utvrđuje da kad zadnji dan roka pada u nedjelju, na blagdan ili drugi dan kada sud ne radi, *rok istječe prvog sljedećeg radnog dana*.

Očito je da građanskopravni i procesni propisi svi na jednak način uređuju da se produljenje roka odnosi na rok čiji zadnji dan pada u dane u koje je zakonom određeno da se ne radi, pa se rok produžuje na prvi naredni radni dan.

Nakon uvida u uređenje, zapravo je začudno da o tom pitanju postoji toliko sporova budući da je zakonodavstvo u ovom slučaju prilično jasno pa se pokazuje suvišnim citirati sudsku praksu, iako se u mnogim revizijskim predmetima o toj temi izjašnjavao i Vrhovni sud Republike Hrvatske⁶, čija se izjašnjenja i obrazloženja uglavnom svode na ukazivanje na pogrešnu primjenu propisa i arbitrarnu primjenu prava.

7. Kad se smatra da je podnesak predan u roku

Za kraj se treba u ograničenoj mjeri pozabaviti pitanjem kad se smatra da je podnesak predan u roku. Iako materijalnopравни zakoni, kao primjerice ZOO ili Zakon o radu (NN, br. 93/14., 127/17., i 98/19. i 151/22) ne uređuju ovo pitanje, ono je uređeno procesnim propisima pa se, ako ni je drugačije ugovoreno među strankama, odgovor na ovo pitanje može pronaći u primjeni pravnih pravila iz procesnih propisa, za koje se također može reći da se radi o općeprihvaćenom pravnom standardu. Pravilo izražava članak 113. ZPP-a koje određuje da smatra da je podnesak dan u roku ako je prije nego što rok protekne predan nadležnom sudu.

Članak 113. ZPP sadrži i drugo važno pravilo, koje određuje da se za podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafski, dan predaje pošti smatra danom predaje sudu kojemu je upućen. Isto takvo pravilo sadrži i članak 72. u stavku 2. ZOUP, kao i članak 25. u stavku 2. ZUS.

Promjene u primjeni ovih odredbi donosi i elektronički način dostave pismena, koji je u većini propisa koji su u ovom tekstu prikazani posebno uređeno. Međutim, način dostave ne mijenja način računanja rokova pa se sve rečeno odnosi i na podneske primljene, odnosno poslane elektroničkim putem.

⁶ Primjerice, samo jedna od revizijski odluka dostupnih na Portalu sudske prakse: VSRH, Rev 930/11-2